

NÁZVOSLOVNÉ INFORMÁCIE

č. 16

Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky

NÁZVOSLOVNÉ INFORMÁCIE

Bratislava 1995

ISSN 1335-0528

NORMATÍVNA ČASŤ

Zákon Národnej rady SR o geodézii a kartografii	5
---	---

INFORMATÍVNA ČASŤ

Koncepcia rozvoja štandardizácie geografického názvoslovia v Slovenskej republike do roku 2 000	7
--	---

NORMATÍVNA ČASŤ

Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 215/1995 o geodézii a kartografii

Uvádzame výňatok zo zákona týkajúci sa štandardizácie geografického názvoslovia.

PIATA ČASŤ

ŠTANDARDIZÁCIA GEOGRAFICKÉHO NÁZVOSLOVIA

§ 18

/1/ O štandardizácii názvov nesídelných geografických objektov z územia Slovenskej republiky na základných štátnych mapových dielach s mierkou 1:10000 a menšou, vžitých podobách slovenských názvov sídelných a nesídelných geografických objektov z územia mimo Slovenskej republiky a názvov mimozemských objektov, ako aj o spôsobe prepisu názvov geografických objektov z územia mimo Slovenskej republiky z krajín používajúcich inú než latinkovú abecedu a iný než latinkový systém písma do latinky /ďalej len „štandardizácia geografických názvov“/ rozhoduje Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky /ďalej len „úrad“/ podľa pravidiel slovenského pravopisu so súhlasom Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

/2/ Rozhodnúť o štandardizácii názvov vôd z územia Slovenskej republiky môže úrad iba so súhlasom Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky, rozhodnúť o štandardizácii názvov chránených území a krasových javov môže iba so súhlasom Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky a rozhodnúť o názvoch hradov a zámkov môže iba so súhlasom Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

/3/ O štandardizácii názvov nesídelných geografických objektov z územia Slovenskej republiky na základných štátnych mapových dielach s mierkou 1:5000 a väčšou rozhoduje katastrálny úrad na základe stanoviska obce.

/4/ O štandardizácii názvov rozhoduje úrad alebo katastrálny úrad rozhodnutím, proti rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.

151 Na rozhodovanie o štandardizácii geografických názvov sa nevzťahuje zákon o správnom konaní.

/6/ Štandardizované geografické názvy sú záväzné pre vydavateľov kartografických diel, na používanie v tlači a iných prostriedkoch masovej komunikácie a v úradnej činnosti štátnych orgánov a obcí.

/71 Rozhodnutie o štandardizácii geografických názvov zverejňuje úrad v úradnom vestníku.

INFORMATÍVNA ČASŤ

KONCEPCIA

rozvoja štandardizácie geografického názvoslovía v Slovenskej republike do roku 2000

Úvod

Geografické názvoslovie tvorí nedeliteľnú zložku obsahu kartografických diel, ktorých tvorba, aktualizácia a vydávanie patrí okrem iného podľa zákona NR SR č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii a zákona NR SR č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) do pôsobnosti rezortu geodézie, kartografie a katastra.

Cieľom štandardizácie geografického názvoslovía je, aby každý geografický objekt bol jednoznačne identifikovaný, jeho pomenovanie musí byť bez nejasností a bez možnosti zámieny s iným objektom, to znamená, že je vhodné mať jediný spôsob (podobu) písania.

Koncepcia rozvoja štandardizácie geografického názvoslovía v Slovenskej republike do roku 2000 (ďalej len „koncepcia“) nadväzuje na systematickú a cieľavedomú činnosť rezortu Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky (ďalej len „ÚGKK SR“ alebo „úrad“) vykonávanú od roku 1971, výsledkom ktorej je 60 názvoslovných publikácií obsahujúcich štandardizované podoby názvov rôznych kategórií geografických objektov nachádzajúcich sa na území Slovenskej republiky (ďalej len „SR“), objektov nachádzajúcich sa mimo územia SR a názvy mimozemských objektov. Koncepcia nadväzuje na Koncepciu rozvoja štandardizácie geografického názvoslovía do roku 1995 č. 3-2001/1991., ktorá bude vyhodnotená do konca roku 1995.

1. Rozsah štandardizácie geografického názvoslovia

Štandardizácia názvov geografických objektov sa bude vykonávať v tomto rozsahu a členení:

a/ názvy nesídelných objektov z územia SR

- názvy trigonometrických bodov z celého územia S.R v podrobnosti Základnej mapy Slovenskej republiky 1:10 000 (ďalej len „ZM10“)
- názvy chránených území SR
- názvy geografických objektov v podrobnosti základného štátneho mapového diela mierky 1:5 000 a väčšej v závislosti od postupu mapovacích prác
- názvy geografických objektov v podrobnosti štátneho mapového diela mierky 1:10 000 (36 okresných názvoslovných publikácií + 1 publikácia Názvy katastrálnych území SR) v nadväznosti na zákon NR SR č. 215/1995

b/ objekty z územia mimo SR vrátane mimozemských objektov

- exonymá (vžitú slovenské názvy geografických objektov), t.j. geografické názvy miest, vodstva, horizontálneho a vertikálneho členenia zemského povrchu
- exonymá (vžitú slovenské názvy mimozemských objektov)

Vzhľadom na to, že štandardizovať sa môže vždy len na úrovni poznania geografickej reality a stupňa vývoja spisovného jazyka, nevyklučuje sa reštandardizácia prv štandardizovaných názvov. Rozsah reštandardizácie môže vyplývať z obnovy základných štátnych mapových diel, ale aj z aktivít iných právnických a fyzických osôb.

2. Záväznosť štandardizácie geografického názvoslovia

Štandardizované geografické názvy sú podľa zákona NR SR č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii záväzné pre vydavateľov kartografických diel, pre

používanie v tlači a iných prostriedkoch masovej komunikácie a v úradnej činnosti štátnych orgánov a obcí.

Nadalej bude potrebné, aby Názvoslovná komisia pri ÚGKK SR (ďalej len „NK“), sekretariát NK, úrad a organizácie rezortu ÚGKK SR aktívne reagovali na nesprávne používané geografické názvoslovie v tlači.

Závaznosť štandardizácie geografického názvoslovia je legislatívne dostatočne vhodne doriešená a v časovom horizonte do roku 2 000 sa nepredpokladá novelizácia právnej úpravy štandardizácie geografického názvoslovia.

Praktický výkon štandardizácie sa usmerňoval internými predpismi úradu, ktoré sa budú po vydaní vykonávacieho predpisu k zákonu NR SR č. 215/1995 Z. z. novelizovať.

Sú to nasledovné predpisy:

a/ „Smernica SÚGK na štandardizáciu geografického názvoslovia“ (984 600 S-1/84) zo dňa 31.10.1984 č. 3-3500/1984 v znení dodatku č. 1/91 zo dňa 15.8.1991 č. 3-1569/1991 a v znení dodatku č. 2/95 zo dňa 4. 5. 1995 č. GK-2274/1995.

b/ „Metodický návod na štandardizáciu geografického názvoslovia“ (984 600 MN-1/85) zo dňa 12.8.1985 č. 1100/1985 v znení dodatku č. 1/91 zo dňa 3. 9. 1991 č. 3-1498/1991, v znení dodatku č. 2/93 zo dňa 22. 9. 1993 č. GK-1929/1993 a v znení dodatku č. 3/95 zo dňa 7. 2. 1995 č. GK-437/1995.

c/ Rozhodnutie predsedu SÚGK zo dňa 10. 1. 1992 č. 3-2320/1991 o schválení a vydaní štatútu a rokovacieho poriadku Názvoslovnej komisie pri SÚGK v znení Rozhodnutia predsedu ÚGKK SR zo dňa 2. 2. 1993 č. 3-256/1993, ktorým sa mení a dopĺňa Štatút a rokovací poriadok Názvoslovnej komisie pri ÚGKK SR.

d/ Pokyny ÚGKK SR zo dňa 19. 3. 1993 č. 3-255/1993 na tvorbu a vydávanie názvoslovných publikácií.

e/ Pokyny ÚGKK SR zo dňa 11. 6. 1993 č. GK-1055/1993 o odovzdávaní a distribúcii povinných a pracovných výtlačkov názvoslovných publikácií.

3. Zabezpečenie odborného výkonu štandardizácie

Na zabezpečenie odborného výkonu štandardizácie bola zriadená v roku 1970 Názvoslovná komisia pri ÚGKK SR (ďalej len „NK“) ako poradný orgán ÚGKK SR, ktorej úlohou je overovať, upravovať a v konečnej fáze predkladať úradu návrhy na štandardizáciu geografického názvoslovnia. NK je zložená zo zástupcov odborných a vedeckých pracovísk, ústredných orgánov, vysokých škôl a odborníkov rezortných organizácií. Pri okresných pracoviskách rezortu geodézie, kartografie a katastra boli zriadené názvoslovné zbory (ďalej len „zbory“), ktorých úlohou je overovať a upravovať v rozsahu svojej pôsobnosti názvy, ktoré sú obsahom máp veľkých mierok, pritom v plnom rozsahu rešpektovať geografické názvoslovie štandardizované NK, čím sú vytvorené predpoklady na rozsiahlu štandardizačnú názvoslovnú činnosť.

Pôsobnosť NK a územných názvoslovných zborov je stanovená organizačným a rokovacím poriadkom. Príslušné katastrálne úrady schvaľujú štandardizované geografické názvy objektov z územia SR v rozsahu kartografických diel mierok 1:5000 a väčších. Pritom rešpektujú názvy geografických objektov štandardizované ÚGKK SR.

Z odborného hľadiska sú okresné názvoslovné zbory metodicky usmerňované NK.

4. Spolupráca so zainteresovanými rezortmi a inštitúciami SR

Zo zákona NR SR č. 215/1995 Z. z. vyplýva potreba intenzívnej spolupráce úradu s:

- Ministerstvom kultúry SR pri dohľade nad dodržiavaním pravidiel slovenského pravopisu vo všeobecnosti a pri rozhodovaní o názvoch hradov a zámkov,
- Ministerstvom pôdohospodárstva SR pri rozhodovaní o názvoch vôd,

- Ministerstvom životného prostredia pri rozhodovaní o názvoch chránených území.

Na štandardizácii geografického názvoslovia sa budú ďalej podieľať okrem spomínaných rezortov aj ďalšie rezorty a inštitúcie (Ministerstvo zahraničných vecí SR, Slovenská akadémia vied, Prírodovedecká fakulta UK, Filozofická fakulta UK, Stavebná fakulta STU a iné). Spolupráca s týmito inštitúciami sa bude uskutočňovať najmä priamym kontaktom so zástupcami, menovanými členmi NK.

5. Odborná stránka štandardizácie geografického názvoslovia a medzinárodná spolupráca

Štandardizácia geografického názvoslovia sa vykonáva podľa zásad a pravidiel spisovnej slovenčiny a v súlade s rezolúciami konferencií OSN o štandardizácii geografického názvoslovia, ktoré sa konajú od roku 1967 v päťročnom cykle a so závermi rokovaní regionálnych skupín OSN (konajú sa medzi celosvetovými konferenciami), do ktorých sú začlenené jednotlivé štáty OSN podľa lingvisticko-geografického hľadiska. SR patrí do regionálnej skupiny OSN Východná, stredná a juhovýchodná Európa, kde je aktívnym členom od jej vzniku v roku 1971. Obsah a vecnú náplň spolupráce budú naďalej určovať rozhodnutia a závery z rokovaní tejto regionálnej skupiny OSN. Bývalá ČSFR, menovite ÚGKK SR do roku 1993 plnil funkciu vedúceho skupiny. Zástupcovia regionálnych skupín tvoria „Skupinu expertov pre geografické názvy“, ktorá pravidelnými rokovaniami v dvojročnom cykle rieši aktuálne otázky medzinárodnej štandardizácie a zároveň zabezpečuje kontinuitu medzinárodnej spolupráce v období medzi celosvetovými konferenciami OSN.

Výsledky činnosti NK budú prezentované na celosvetových konferenciách OSN, regionálnych rokovaníach o štandardizácii geografického názvoslovia a taktiež prispievaním do medzinárodného časopisu Newsletter, ktorý vydáva Skupina expertov pre geografické názvy.

V súčasnosti je aktuálna i dvojstranná spolupráca, predovšetkým so susednými štátmi pri riešení názvov spoločných hraničných objektov. Aktuálne sa javí posúdenie publikovania slovenských ekvivalentov názvov geografických objektov ležiacich na území obývanom slovenskou národnostnou menšinou v zahraničí.

6. Tvorba, publikovanie a informačná činnosť

Štandardizované geografické názvoslovie sa bude naďalej publikovať prostredníctvom:

6.1 kartografických diel, najmä štátnych mapových diel vydávaných v rezorte ÚGKK SR,

6.2 neperiodických publikácií v edícii ÚGKK SR „Geografické názvoslovné zoznamy OSN Slovenskej republiky“. Všetky neperiodické publikácie budú mať dvojitý výstup pre verejnosť, jednak podobu publikácie v papierovej podobe a tiež zoznam vo forme výstupu z počítača na pamäťovom médiu počítača.

a/ Názvy trigonometrických bodov z územia Slovenskej republiky budú spracované v rokoch 1995-1999 a vydané v roku 2000.

b/ Názvy vodných tokov a vodných plôch povodí:

- Dunaj, Hornád, Hron, Ipel', Morava, Poprad a Dunajec.

Spracúvanie a vydanie publikácií závisí od postupu vytvárania databázy názvov geografických objektov z územia Slovenska, ktorá bude podkladom na vypracovanie zoznamov názvov jednotlivých povodí. Predpoklad vydania v roku 2000 až 2001.

c/ Názvoslovie Vysokých Tatier bude spracované v roku 1999 a vydané v roku 2000.

d/ Vžitie slovenské historické názvy budú spracované v roku 2000 a vydané v roku 2001.

- e/ Geografické názvy z územia Slovenskej republiky zo ZM1O budú zostavené a vydané v roku 1988.
- f/ Názvy chránených území budú spracované v roku 1999 a vydané v roku 2000.

Na realizáciu úlohy 6.2 e bude vyhotovený ideový projekt na spracovanie súhrnného zoznamu názvov z územia SR zo ZM1O využitím databázy geografických názvov. Databáza geografických názvov sa bude tvoriť podľa nasledovného harmonogramu:

- 1995 okresy Banská Bystrica, Bardejov, Dunajská Streda, Komárno, Stará Ľubovňa, Nitra, Poprad, Rožňava, Trebišov, Žilina,
- 1996 okresy Galanta, Košice, Košice-vidiek, Liptovský Mikuláš, Lučenec, Prešov, Rimavská Sobota, Spišská Nová Ves, Trenčín, Veľký Krtíš, Vranov nad Topľou, Žiar nad Hronom,
- 1997 okresy Bratislava, Čadca, Dolný Kubín, Humenné, Levice, Martin, Michalovce, Nové Zámky, Prievidza, Považská Bystrica, Svidník, Zvolen.

Obsah a technológia tvorby databázy geografických názvov je stanovená v Projekte tvorby a využívania databázy geografických názvov z územia Slovenskej republiky schválenom predsedom ÚGKK SR dňa 15. 3. 1995 pod č. GK-702/1995. Schvaľovanie okresných databáz geografických názvov podľa zákona NR SR č. 215/1995 Z. z. prebehne nadväzne po ich dokončení po 1. 1. 1996.

6.3 periodickej publikácie „Názvoslovné informácie“, v ktorej sa bude priebežne zverejňovať výber štandardizovaných geografických názvov, zmeny štandardizovaných názvov, odborné články informatívnej povahy, výsledky z konferencií OSN, regionálnych skupín OSN a závery zo zasadaní Skupiny expertov OSN pre geografické názvoslovie. Publikácia „Názvoslovné informácie“ sa bude vydávať minimálne 2x ročne.

Na publikovanie výsledkov názvoslovnej činnosti sa čiastočne využijú periodické publikácie „Spravodajca ÚGKK SR“, „Geodetický a kartografický obzor“ a odborné časopisy iných vydavateľov v SR, prípadne aj v zahraničí.

ÚGKK SR - ako vydavateľ neperiodických a periodických publikácií je Maticou slovenskou od roku 1994 zaradený do samostatného adresára účastníkov systému ISBN (International standard book number - medzinárodné štandardné číslo publikácie) a ISSN (International standard serial number - medzinárodné štandardné číslo seriálovej publikácie).

Doterajšia úroveň poskytovania informácií právnickým i fyzickým osobám sa v blízkom období výrazne skvalitní vybudovaním databázy geografických názvov v počítačovom prostredí v podrobnosti ZM10.

Úrad v roku 1994 začal s tvorbou počítačom ovládateľnej databázy geografických názvov z územia SR, čím sa začala postupne vytvárať databáza geografických názvov podľa jednotlivých okresov.

Databázu geografických názvov z územia Slovenskej republiky tvorí súbor názvov všetkých sídelných a nesídelných geografických objektov pomenovaných na Základnej mape Slovenskej republiky (ďalej len „ZM10“) a na Základnej mape Slovenskej republiky 1:50 000 (ďalej len „ZM50“) štandardizovaných úradom.

Všetky názvy nesídelných geografických objektov a osídlených lokalít, ktoré nemajú charakter správnej jednotky, sú lokalizované podľa katastrálneho územia, obce a okresu. Katastrálne územia sú lokalizované podľa obce a okresu. Databáza bude aktualizovaná alebo potvrdená raz do roka po vykonaní obnovy plánovaného ročného počtu listov ZM10 a ZM50 a po zistení ostatných zmien, ktoré nastali počas roka.

Názvoslovné publikácie ako aj databáza geografického názvoslovia sa budú predávať podľa ponukového cenníka v Mapových službách Geodetického a kartografického ústavu Bratislava (ďalej len „GKÚ“).

7. Organizačné a finančné zabezpečenie štandardizácie geografického názvoslovia

Na vykonávanie odborných, technických a administratívnych prác týkajúcich sa štandardizácie geografického názvoslovia je zriadený sekretariát NK ako výkonný orgán NK, ktorý je organizačne začlenený do GKÚ.

V sekretariáte NK pracujú v súčasnosti 4 pracovníčky. S týmto počtom pracovníkov budú zabezpečené aj úlohy vyplývajúce z tejto koncepcie. Úlohy stanovené v bode 6/ koncepcie premietne sekretariát NK do ročných plánov činnosti NK a sekretariátu NK. Náklady na činnosť sekretariátu NK, NK a vydávanie publikácií sú zahrnuté do rozpočtu GKÚ a náklady na činnosť územných názvoslovných zborov sa hradia z rozpočtu katastrálnych úradov.

8. Prístrojové a programové zabezpečenie štandardizácie geografického názvoslovia

Na plnenie vecných úloh má sekretariát NK k dispozícii dva počítače PC-386 a 486, na ktorých je nainštalovaný program „PC-GEOS“, ktorý slúži na tvorbu databázy geografických názvov z územia SR a jej následné využívanie. Program umožňuje štandardné aj variabilné výstupy z databázy geografického názvoslovia.

Databáza geografických názvov je spravovaná v databázovom prostredí FoxPro pod operačným systémom DOS.

Napĺňanie databázy geografických názvov z územia SR v zmysle harmonogramu a jej následné spravovanie si vyžiada v priebehu rokov 1996-1997 nasadenie výkonného počítača (PC-Pentium) a prechod na operačný systém Windows NT.

Koncepciu schválil ÚGKK SR pod č. GK-3393/1995 dňa 31. 10. 1995.

NÁZVOSLOVNÉ INFORMÁCIE

Vydal Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky v Geodetickom a kartografickom ústave Bratislava. Zostavil sekretariát Názvoslovnej komisie pri ÚGKK SR. Vytlačila: Geodézia Žilina, a.s. Vyšlo v r. 1995.

ISSN 1335-0528